

На допомогу майстру виробничого навчання

ПРОЦЕС ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ — сукупність послідовних і взаємозв'язаних дій майстра виробничого навчання та учнів, що знаходяться під його керівництвом, з метою підготовки їх до суспільно-корисної праці з певної професії у відповідності з встановленим рівнем кваліфікації, розвитку показових і професійних здібностей учнів, формування у них основ гуманістичного світогляду. Процес виробничого навчання включає взаємозв'язані компоненти: зміст навчання, діяльність майстра, діяльність учнів, форми і методи навчання, засоби навчання.

ЗМІСТ НАВЧАННЯ

1. Планування виробничого процесу.
2. Підготовка виробничого процесу.
3. Здійснення виробничого процесу.
4. Контроль виробничого процесу.
5. Обслуговування виробничого процесу.

ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Діяльність майстра — інструктування

Створення в учнів повного уявлення про завдання, умови, засоби, способи виконання і контролю трудового процесу.

Керівництво діяльністю учнів при виконанні ними навчально-виробничих робіт.

Контроль і аналіз навчальних успіхів учнів, перевірка і оцінка їх знань, умінь та навичок.

Діяльність учнів — навчання

Сприйняття і осмислення інструктивних вказівок майстра, обдумування і планування майбутньої роботи.

Навчально-виробнича діяльність (виконання прийомів, операцій, трудових процесів).

Самоконтроль процесу і контроль результатів навчально-виробничої діяльності.

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

1. Навчально-матеріальне оснащення.
2. Навчально-технічна документація.
3. Навчальні посібники для учнів.
4. Дидактичні засоби проведення занять.
5. Методичні посібники для майстрів.

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ — способи побудови навчально-виховного процесу, що визначають характер навчально-виробничої діяльності учнів, керівництво цією діяльністю, а також структуру занять.

ОСНОВНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

1. Фронтально-групова.
2. Бригадна.
3. Індивідуальна.

Основною формою організації процесу виробничого навчання в навчальних майстернях, лабораторіях, а також на навчально-виробничих ділянках підприємств є **урок**.

ТИПИ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

- З вивчення трудових прийомів і операцій.
- З виконання робіт комплексного характеру.
- Контрольно-перевірочний.

ТИПОВА СТРУКТУРА УРОКУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

- Вступний інструктаж
- Вправи (самостійна робота) учнів і поточне інструктування їх майстром.
- Заключний інструктаж.

ІНШІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Навчання учнів у складі учнівських бригад. Навчання учнів у складі бригад кваліфікованих робітників. Індивідуальне прикріплення учнів до кваліфікованих робітників. Екскурсії. Виконання домашніх завдань.

ПРИНЦИПИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ — нормативні вихідні положення, на які обов'язково слід спиратися майстрам виробничого навчання та викладачам у педагогічній діяльності:

- принцип науковості і доступності виробничого навчання;
- принцип свідомості і творчої активності учнів при керівній ролі майстра виробничого навчання;
- принцип наочності навчання і розвитку теоретичного мислення;
- принцип систематичності і послідовності;
- принцип врахування індивідуальних особливостей учнів;
- принцип зв'язку теорії з практикою, навчання з життям.

СИСТЕМА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

СИСТЕМА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ — порядок, розчленування змісту виробничого навчання, групування його частин і послідовність засвоєння їх учнями:

- предметна система;
- операційна система;
- операційно-предметна система;
- операційно-поточна система;
- операційно-комплексна система (основна система виробничого навчання у ПТНЗ);
- проблемно-аналітична система;
- процесуальна система;
- технологічна система;
- процесуально-технологічна система

МЕТОДИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ,

МЕТОДИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ — основні способи спільної діяльності майстра та учнів профтехучилища, завдяки яким учні оволодівають знаннями, уміннями і навичками, професійною майстерністю, розвивають творчі здібності, розумові і фізичні сили.

СИСТЕМА МЕТОДІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

СЛОВЕСНІ:

- ПОЯСНЕННЯ— робота з документацією письмового інструктування.
- БЕСІДА— робота з технічною літературою і документацією.

НАОЧНІ:

- ПОКАЗ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ— застосування аудіовізуальних ТЗН.
- ДЕМОНСТРАЦІЯ НАОЧНИХ ПОСІБНИКІВ— самостійне спостереження учнів.

ПРАКТИЧНІ:

ВПРАВИ— вирішення виробничо-технічних завдань.

ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНІ РОБОТИ — самостійне виконання навчально-виробничих завдань.

ВПРАВИ— ОСНОВНИЙ МЕТОД ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

У виконанні трудових прийомів. У виконанні трудових операцій. У виконанні трудових процесів. В управлінні технологічним процесом. З використанням тренажерів.

ПРИКЛАДИ ПОШУКОВОЇ НАПРАВЛЕНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

- Евристична бесіда — активне залучення учнів в розбір процесу виконання навчально-виробничих робіт.
- Самостійна робота в різних режимах і ситуаціях.
- Виконання завдань по технологічній карті, що не мають інструктивних вказівок.
- Виконання учнями завдань творчого характеру, раціоналізація та винахідництво.
- Самостійне визначення технології і режимів виконання завдання.
- Самоконтроль процесу і результатів навчально-виробничої роботи.

ПІДГОТОВКА МАЙСТРА ДО ПОКАЗУ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ

- Проаналізувати зміст матеріалу майбутнього уроку і виділити для показу способи виконання роботи;
- уважно вивчити інструкційні карти, що розкривають зміст і правила виконання прийомів і способів роботи, намічених до показу;
- намітити послідовність показу і зафіксувати його в плані уроку;
- намітити і підготувати необхідні наочні посібники і документи письмового інструктування;
- продумати методичні прийоми показу, розділити заплановані до показу прийоми на елементи, виділити характерні моменти трудових дій, що показуються в повільному темпі, з зупинками, виділити найбільш важкі трудові рухи;
- підготувати і перевірити в роботі обладнання, інструменти, пристосування, контрольні-вимірні засоби, які застосовуються при показі;
- потренуватися у виконанні показу прийомів і способів роботи під наглядом досвідченого товариша по роботі.

ПОКАЗ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ — метод виробничого навчання, при допомозі якого в учнів формується точний і конкретний руховий взірець виконання 15 трудових процесів (прийомів, операцій, способів виконання навчально-виробничих робіт), якому вони наслідують і з яким порівнюють свої дії

ТИПОВА СХЕМА ПОКАЗУ ТРУДОВИХ ПРИЙОМІВ

1. Показ прийомів РАЗОМ в нормальному робочому темпі.
2. Показ прийомів у СПОВІЛЬНЕНОМУ темпі з зупинками в характерних моментах; РОЗЧЛЕНУВАННЯ прийому на елементи;показ ОКРЕМИХ трудових рухів.
3. Показ прийомів РАЗОМ в нормальному робочому темпі.

УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОКАЗУ

- правильне поєднання показу прийомів і супроводжуючих його пояснень;
  - поєднання показу і демонстрація наочних посібників із зображеннями прийомів, що показуються;
  - правильне використання інструкційних карт і інших документів письмового інструктування;
  - повторний показ важких для засвоєння учнями прийомів;
  - попутний контроль засвоєння учнями прийомів, що показуються;
  - індивідуальний показ прийомів на робочому місці учня;
- усвідомлення учнями практичної значимості і важливості трудових дій, що вивчаються;
- О забезпечення доброї видимості показу прийомів (вибір місця показу, освітлення, розміщення учнів, тощо).

ВПРАВИ— ОСНОВНИЙ МЕТОД ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Вправи — цілеспрямовані, багаторазові, які проводяться під керівництвом майстра, повторення учнями трудових дій з метою послідовного удосконалення їх виконання, поступового оволодіння професійними уміннями і навиками. Для вправ, як основного метода виробничого навчання, характерна певна їх система.

ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ ВПРАВ

Послідовність і взаємозв'язок вправ за змістом мети і місцем їх у навчальному процесі.

Поступове ускладнення вправ по змісту, дидактичній меті, навчально-технічних вимогах, ступеню самостійності учнів.

Раціональне поєднання тривалості вправ і перерв між ними з врахуванням періодів навчання, змісту вправ, мети їх проведення.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИДІВ ВПРАВ У ВИКОНАННІ ТРУДОВИХ ПРИЙОМІВ

Мета — формування початкових умінь правильно виконувати трудові прийоми, які б відповідали показаному майстром зразку і опису в інструкційній карті.

Характерні для всіх етапів виробничого навчання вправи проводяться короткочасно для відпрацювання прийомів, важких для засвоєння в складі операції або трудового процесу в цілому.

Включають підготовчі вправи у відпрацюванні складних частин прийому. Включають вправи з використанням тренувальних пристроїв, що мають засоби самоконтролю.

При вивченні на одному уроці значної кількості різних за змістом прийомів - чергуються з поясненнями й показом впродовж вступного інструктажу.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИДІВ ВПРАВ У ВИКОНАННІ ТРУДОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Мета — формування умінь правильно і якісно виконувати всі прийоми і способи операцій в різних їх поєднаннях, які вивчаються;

- поступове підвищення вимог до точності, швидкості в роботі, самостійності, самоконтролю учнів;
- поступовий перехід до виконання окремих компонентів операцій, що вивчаються, тобто до формування навиків;
- включають вправи по закріпленню прийомів і способів роботи, засвоєних раніше;
- включають спеціальні вправи по відпрацюванню нових невідомих учням складних прийомів, виконання операцій, а також певної послідовності прийомів, що складають операцію.

У ВИКОНАННІ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ

Мета — формування умінь і навиків застосування прийомів і операцій, що вивчаються в різних поєднаннях при виконанні робіт, типових для професій.

- поступове підвищення вимог до темпу роботи і продуктивності праці учнів;
- поступовий перехід до самостійного планування трудових процесів;
- включають вправи для відпрацювання нових складних прийомів по виконанню трудових процесів;
- включають спеціальні вправи по прийняттю рішень в різних виробничих ситуаціях, а також у відпрацюванні прийомів і способів управління технологічними процесами

ПИТАННЯ МЕТОДИКИ КЕРІВНИЦТВА ВПРАВАМИ

- Чітко визначати мету діяльності учнів, добиватися осмислення її учнями;
- постійно розвивати в учнів здібності самостійно аналізувати свою працю, знаходити причини помилок, способи їх усунення і попередження;
- спонукати учнів до самоконтролю, забезпечувати високу якість їх роботи;
- заохочувати творчий підхід учнів до виконання навчально-виробничих завдань;
- привчати учнів до планування своєї праці і самоконтролю;
- постійно виховувати в учнів високу культуру праці;
- постійно слідкувати за раціональним використанням робочого часу, добиватися високої продуктивності праці учнів;
- забезпечити правильний режим праці і відпочинку учнів;
- постійно виховувати в учнів звичку правильної організації робочого місця.